

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/233398,Roman-Dmowski-18641939.html>
31.03.2026, 18:11

Roman Dmowski (1864–1939)

2 stycznia 1939 roku w Drozdowie pod Łomżą zmarł po długiej chorobie Roman Dmowski – przywódca obozu narodowego, główny ideolog polskiego nacjonalizmu, współtwórca niepodległej Polski.

[Roman Dmowski](#)

02.01

Roman Dmowski był politykiem, którego zasługi dla kraju trudno przecenić, pozostaje jednak do dziś bardzo mało znany. Niewiele też osób zna i rozumie jego geopolityczne koncepcje Polski wciśniętej między Niemcy i Rosję – jego koncepcja wyjścia z tej żelaznej obręczy wrogów, uchroniła nasz kraj przed katastrofą w roku 1905, a także 1914 i doprowadziła ostatecznie do pozycji państwa wychodzącego jako zwycięzca z I wojny Światowej.

Drugą trudną do przecenienia zasługą Dmowskiego był jego udział w Konferencji Pokojowej w Paryżu, gdzie wykazał się ogromnymi zdolnościami dyplomatycznymi i mimo oporu niektórych krajów Ententy, zdołał przeforsować korzystny dla naszego kraju przebieg granicy zachodniej. Stało się tak także mimo prób utrudniania mu tych działań oraz podważaniu jego pozycji przez zwolenników jego głównego rywala, Józefa Piłsudskiego, stojącego wówczas na czele odradzającej się Polski jako Tymczasowy Naczelnik Państwa. Nie udało się co prawda zrealizować głównego celu polityki Dmowskiego, czyli odzyskania dla Polski Gdańska, ale wobec sprzeciwu polityki brytyjskiej było to w tamtych warunkach po prostu niemożliwe.

Były to dwie główne zasługi Dmowskiego, choć nie jedyne. Był on bowiem jednym z czołowych polskich intelektualistów doby przełomu wieków XIX i XX oraz politycznym myślicielem, który w dużym stopniu ukształtował współczesne rozumienie polskości. Jego krótkie „Jestem Polakiem – więc mam obowiązki polskie: są one tym większe i tym silniej się do nich poczuwam, im wyższy przedstawiam typ człowieka”. To najkrótsza definicja w polskiej literaturze, tego czym ta polskość. Nie jest to bowiem dziedzictwo pochodzenia, krwi, ziemi czy rasy (jak było to przyjęte w tradycji i prawie niemieckim), nie etykietką obywatelstwa, stanowiącą jedynie biurokratyczną formalność (jak ma to miejsce do dziś we Francji). Ale jest to więź duchowa między ludźmi oraz dobrowolnie przyjęty przez każdego z nich obowiązek pracy na rzecz Ojczyzny i wspólnoty narodowej, który tak rozumiany warunkował dopiero przywilej bycia uznanym za Polaka. Wszystko to powodowało, że nacjonalizm polski, którego wyrazicielem był jego obóz polityczny, nie miał nigdy wymiaru szowinistycznego ani rasistowskiego, jak miało to miejsce w innych krajach Europy, a zwłaszcza Niemczech czy Rosji.

Wojciech Muszyński

Polecamy:

- [Artykuły o Romanie Dmowskim na portalu przystanekhistoria.pl](#)
- [Wystawa IPN: Roman Dmowski](#)
- [Publikacja: Architekt wielkiej Polski. Roman Dmowski 1864–1939](#)
- [Rozmowa: „Portrety”, odcinek 20: „Roman Dmowski”](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Roman Dmowski

Roman Dmowski (1864-1939)